

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. XXXIV. Vtrum leges ciuiles iustæ obligent Ecclesiasticas personas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

talis præcepti. Nam si in statuto consideratur illa permanencia, de qua semper loquitur, & ideo semper obligat, cur non considerabitur in præcepto hominis, & etiam durat iuxta intentionem eius, quando ipse viuit, seu in officio perseverat. Quod si in statuto fictione iuris intelligitur ferri sententia, quando fit delictum in territorio, etiam si fiat ab extraneo, qui denuo illuc venit, cur non eadem fictio iuris habeat locum in sententia lata per hominis præceptum.

Dico ergo, differentiam iudicandam esse ex natura legis, & puri præcepti hominis: nam lex perpetua est, ut lib. 1. dixi: præceptum autem hominis transitorium, & facile mutabile. Unde fit, ut lex ratione suæ perpetuitatis æquiparetur consuetudini, & censetur nota omnibus, & omnibus propolita, ut ab eis seruetur: præceptum verò non ita æquiparatur consuetudini, nec illam introducit, cum facile mutetur, nec ita solet esse notum, & ideo præceptum de se solum obligat incolas terræ, & subditos verè ac permanentes: statutum verò omnes ibi degentes. Unde consideratur alia differentia, quod lex fertur pro territorio, est enim *ius ciuitatis*, ut considerauit Bart. seu *lex territorij*, ut dixit Panormit. & ideo obligat personas, quasi mediante loco, id est, quatenus in tali loco versantur, ad eum modum, quo interdictum locale ligat personam in tali loco, propter quod etiam statutum non obligat extra territorium personas alias subditas, ut supra dicebamus: at verò præceptum hominis, seu personale directè cadit in personas subditorum, ideoque prærequirit subiectionem, & ideo non obligat extraneos, etiam in loco existentes, & è contrario potest obligare subditos etiam extra territorium, ut dixi in 5. tom. de censur. disp. 5. sect. 5. vbi de hac difficultate plura dixi: hic autem solum indicare volui, quomodo illa doctrina ad omnes leges humanas, etiam ciuiles applicari potest.

12. Differentia legis & puri præcepti hominis.

13. D. Dubium.

Adueniam secundum intentionem aut contractum, debet seruari in illa forma præscripta, in quo est.

Confirmat.

14. Hinc inferitur...

dum efficiet, si per leges loci irritatum sit, & sic de aliis. Semper autem supponimus, & leges esse iustas, & respicere bona in tali loco existentia, seu actiones ibi factas, quia ratione loci debent subdi iurisdictioni illius territorij, etiam si persona secundum se, & quoad conditiones personales, seu abstrahentes à loco, non sit subdita, ut latius dicti auctores profequuntur. Hic occurrebat questio de Tributis, an peregrinus teneatur ea soluere: ex eisdem tamen principiis definienda est. Nam si debeatur tributum ratione rei existentis in loco, vel actionis quæ in tali loco fit, etiam ad terna illud soluere tenebitur; per se loquendo, & supposita iustitia tributi; non verò alia, quæ personalia sunt. De qua re tota plura in lib. 5. dicemus.

Quomodo teneatur ad tributa.

CAPVT XXXIV.

Utrum leges ciuiles iustæ Ecclesiasticas personas obligent.

Questio hæc pertinet ad materiam de immunitate Ecclesiasticarum personarum: nam illam supponit, & in sola illa fundatur, non potest tamen hic omnino prætermitti, quia necessaria est ad explicandam limitationem, vel extensionem legum ciuilium & efficacitatem earum circa personas extraneas à iurisdictione ciuili. Ratio ergo dubitandi est, quia leges ciuiles procedunt à iurisdictione temporali: clerici autem exempti sunt à iurisdictione temporalium Principum; ergo & ab eorum legibus; ergo illis non obligantur, quia leges solum possunt obligare personas publicas subditas potestati legislatoris. Confirmatur, quia si clericus obligaretur lege regia, inobediens esset regi, illam transgrediendo; ergo ab ipso vel ipsius ministro, ac iudice puniri posset propter huiusmodi transgressionem, quia vnusquisque Princeps vindex est suarum legum, & ideo omnis lex secum affert vim cogendi, ut Aristot. dixit, quia alioqui valde inefficax esset ad finem suum assequendum; at constat clericos non posse puniri à regibus, vel secularibus iudicibus, etiam si leges seculi non obseruent: ergo signum est illis non obligari.

Ratio dubitandi.

Confirmat.

Lex secum affert vim cogendi ex philosophia.

2.

Eximi ecclesiasticos à potestate ciuili quoad tributa nalia causarum.

Ut difficultatem hanc expedire possimus, supponendum primò est, personas ecclesiasticas exemptas esse à potestate ciuili quoad iudicia seu tribunalia caularum, non solum Ecclesiasticarum (quod indubitanter pertinet ad ius diuinum) sed etiam temporalium tam ciuilium, quam criminalium, atque etiam à solutione tributorum: siue hæc exemptio sit absolute de iure diuino, siue ab illo trahat originem, & per Pontificem consummetur. De quo fundamentum inter verè Catholicos non est controuersia, & in præsentem non reuocatur in dubium, & in proprio tractatu ex professo demonstratum est, & ideo in illius probatione non immoramur, sufficit cap. 2. cap. si diligenti, cap. significasti, de for. cõpet. & optimè Concil. Trid. sess. 25. cap. 20. de reformat. Nec solum personæ Ecclesiasticæ, sed etiam bona earum exempta sunt à temporalibus tributis, & oneribus, ut constat ex cap. non minus, & cap. aduersus, de immunitat. Ecclesiar. cap. nouerit, de sentent. excommunic. & cap. quanquam, de censib. in 6.

3.

Secundò ex hoc fundamento sequitur, hic non moueri questionem de legibus ciuilibus, quæ huic immunitati personarum Ecclesiasticarum contrarie sunt directè, vel indirectè, quia tractamus de legibus iustis, ut in titulo explicuimus: tales autem leges iniustæ sunt, & reprobatae, ut iniquæ, non solum in iure canonico, cap. E. clera, & cap. que in Ecclesiis, de constit. & cap. nouerit, de sententia excommun. & capitulo vltimo, de immunitatib. Ecclesiastic. in 6. Sed etiam in iure ciuili, Codic. de sacrosancta Ecclesia, per plures Leges. Est autem lex ciuilis dire-

Quando est lex ciuili dire-

EZ OTIO

quam lex ciuilis taxat v.g. rei pretium, illa non plus valet; ergo naturalis iustitia iam obligat omnes etiam clericos ad illam legem seruandam. Item si lex ciuilis irretet testamentum minus solemne, oportet, vt extra legata pia, in omnibus etiam clericis locum habeat, quia aliàs non esset laudibus, & litibus sufficienter prouisum.

8. Hæc ratio est probabilis, & in aliquibus materijs, præsertim in rerum pretijs taxandis posset fortè sufficere, tamen in vniuersum non videtur posse esse adæquata. Primò, quia ratio naturalis non absolute dicta, partem corporis politici teneri confirmari in omnibus, seu in communium legum obseruatione; sed sub aliquibus conditionibus, nimirum, nisi sit legitime excusata, vel dispensata, & eadem ratione addi poterit, nisi sit legitime exempta, quia exemptio vel est quædam dispensatio, vel aliquid maius: sicut ergo dispensatus non tenetur conformari toti in legis obseruatione, ita neq. exemptus. Item quando in aliquo membro intercedit ratio, vel conditio diuersa, non tenetur conformare toti, vt nobilis non tenetur propter vniuersitatem obseruare leges, à quibus propter nobilitatem censetur legitime exemptus: aliàs superflua, & nullius momenti esset exemptio: ergo similiter clerici si propter statum, & specialem sanctificationem exempti sunt à legibus ciuilibus, non erunt propter vniuersitatem ad eas seruandas obligati, quia sunt membra alterius rationis, seu conditionis, in quibus illa vniuersitas non est necessaria. Accedit, quòd licet daretur in clericis obligatio seruandi has leges propter solam vniuersitatem, illa non esset grauis ex suo genere, quia non conformari toti communitati in his rebus, in quibus aliàs homo non tenetur, non est grauis culpa scilicet scandalo, & ideo dispensatus in lege humana sine iusta causa, non censetur peccare mortaliter, vtendo dispensatione & conseruando legem, etiam si absque causa non conformetur toti; ergo idem erit à fortiori in clerico, qui ex causa rationabili censetur exemptus. Præterea transgressio illius legis in clerico non erit inobedientia, quia non obligatur ex vi præcepti, & consequenter non est contra virtutem specialem, in cuius materia versatur lex, quia solum ex vi legis ciuilis actus erat necessarius in tali materia virtutis, & lex ciuilis, vt supponitur, non habet illam virtutem suam respectu clerici, neque etiam est contra charitatem, quia supponimus vitari scandalum nec contra iustitiam legale, quia nullum sequitur nocuummentum commune: ergo non est, vnde culpa illa sit grauis.

9. Vnde vltèrius sequitur, clericum vendentem triticum carius, quam lex ciuilis præscribat, non teneri ad restitutionem, quod est falsum, & contra prædictos auctores. Et sequela patet, quia non peccat contra iustitiam, vt probatum est. Quo argumento vrgentur Castro, & Ioan. Medina, & respondet, peccare contra iustitiam, quia supposita lege, iam triticum non valet, nisi tanti in tali loco, & ideo nullus siue exemptus, siue exterius potest iuste carius illud vendere. Sed contra, quia licet triticum laicorum taxetur per efficaciam talis legis, non tamen triticum clericorum, tum quia etiam bona clericorum sunt exempta, tum etiam quia non videtur limitari pretium rei per legem, nisi quatenus dominus obligatur per legem, nec carius vendat; at clericus non potest ita obligari lege ciuili, vt supponitur: ergo nec eius triticum potest limitari quoad valorem per talem legem. Neq. est simile de exteris, quia illi non sunt exempti, sed dum versantur in tali regno; legibus illius regni obligantur, cuius contrarium supponitur. Deniq. simile argumentum vrgeri potest de legibus ciuilibus irritantibus contractus, vel testamenta aliter facta, quam leges disponant, non enim poterunt irritare tales actus factos à clericis, consequens est falsum, vt omnes fatentur, & sumitur clarè ex dicto c. *innouit*, de arbi- Suarez de Legib.

tris, ibi, *Talem sententiam denuncies penitus nullam esse: c. innouit*. ergo: sequela patet, quia si lex non potest obligare clericum, prohibendo actum, multo minus poterit irritare illius voluntatem circa talem actum, quia maior efficacia, vt sic dicam, maior iurisdicatio, & potestas directa in voluntatem requiritur ad irritandum consensum eius, quam ad prohibendum illum. Neq. sola illa turpitudine, quæ in hoc reperitur, quòd pars non conformetur toti, sufficit ad irritandum actum, vt patet clarè in eo, qui dispensatus valide, licet sine causa, & iniuste in gradu irritante contrahit matrimonium: nam valde contrahit licet turpiter agat, discordando à toto. Deniq. non est contemnemum argumentum, quia si posita lege ciuili clericus obligaretur grauius ex vi solius rationis naturalis, dispensatio illi concessa à Principe, vel Pralato in tali lege, si daretur sine causa, esset nulla, sicut infra de Principe dicemus. Atque ita in hoc essent peioris conditionis clerici, quam laici, quod non videtur verisimile.

Propter hæc alij reddunt rationem huius obligationis, quia clerici quoad hanc partem non sunt exempti à iurisdictione temporalium regum, & ideo per has leges ciuiles ita obligant clericos, sicut alios ciues ratione obedientiæ potestatibus sublimioribus debite. Ita sentit Bart. vbi supra, & Panorm. quem imitantur Syluest. & Angel. licet immeritò soleant in contrarium allegari: nam distinguunt duplices leges ciuiles fauorabiles Ecclesiæ, quæ dā disponentes in particulari de rebus, vel personis Ecclesiasticis; aliæ generaliter loquentes pro tota communitate ciuili, & de prioribus dicunt non obligare ex defectu potestatis ferentis illam. Quod videtur expressum in dicto c. *Ecclesia S. Mariæ*, de constit. Addunt verò limitationem, nisi talis lex sit fundata in ratione naturali, quòd pars debet conformari toti, quia hæc non habet locum in talibus legibus, sed loquuntur de ratione naturali dictante in tali materia idem, quod lex ciuilis præscribit, & tunc illa, non est limitatio, quia illa obligatio non est legis ciuilis, sed rationis naturalis, quæ eadem esset, etiam si lex ciuilis lata non esset. De alijs vero legibus communibus, & omnibus vtilibus absolute dicunt obligare clericos: intelligunt ergo in vi legis, & non tantum in vi alicuius rationis. Et idem sentiunt, Victor. Soto, Medina, & alij dicentes obligare quoad vim directiuam, licet non quoad coactiuam. Denique alij multi ex allegatis modernis, dicunt, clericos quoad hanc partem non esse exemptos, vt possint obligari his legibus. Et hanc sententiam videntur suadere omnia, quæ circa præcedentem adduximus.

Ac denique suaderi potest à priori hæc sententia, quia exemptio clericorum à iurisdictione ciuili, siue sit iuris diuini positiuæ, aut naturalis, siue non: nihilominus non habet omnem determinationem à solo iure diuino, vt suppono. Et saltem hanc non habet, quia nec ratio naturalis dicitur esse indicens, clericos subijci potestati ciuili, quoad has leges, cum potius dicitur, esse honestum, vt eas seruent, nec ex diuino iure positiuo potest colligi talis determinatio, seu particularis exemptio, quia tale ius nec traditione constat, nec ex Euangelio colligitur. Quia potius verba illa Christi Matth. 17. *Ergo liberi sunt filij*, non possunt hic accommodari, quia leges Regum omnibus ciuibus communes etiam filios eorum obligant, si eorum statui specialiter non repugnant. Neque etiam inuenitur hæc exemptio quoad has leges ex iure canonico: tum quia iura supra citata potius approbant has leges, & seruari à clericis volunt: tum etiam quia canones solum illas leges ciuiles reijciunt, quæ sunt contrariæ libertati Ecclesiasticæ, & clericis præiudicant, vt patet ex Concilio Tridentino dicto cap. 20. & ex c. *nouit*, de sent. excomm. & eodem modo loquitur l. *casta*, C. de sacro. Eccles. ergo nihil obstat, quominus clericis virtute, & efficacia talium legum obli-

10. Alteratio pro communitate sententia proponitur.

Bart. Panorm. Syluest. Angel.

c. Ecclesia

Victor. Soto. Medina.

11. Confirmatur ratio dicta.

Matth. 17.

Cent. Trid. c. nouit. e. casta.

R obli.

Confi. mar. obligentur. Et confirmatur, quia per se congruum est vt clerici quatenus ciues sunt, laicis etiam directè, & per se obligentur, sicut alij ciues: cur enim sub ea ratione sine lege relinquuntur: ergo obligatur hoc modo his legibus ciuilibus, quia non dantur aliæ per quas obligentur: nec possunt in hac obligatione separari ab alijs ciuibus, cum sub hac ratione vnum corpus component, & in eundem finem tendant: tum denique quia nullæ sunt leges Ecclesiastica, quib. possint sub illa ratione gubernari, quia potestas Ecclesiastica nihil in materia ciuili directè disponit nec pro clericis, nec pro laicis vt constat.

12.
Impugnatur
etiam hic
modus di-
cedi.
Primò.
Eccl'es.
Conc. Later.

Sed hæc etiam sententia nõ est simpliciter admittenda. Primò, quia multi canones sine limitatione, & vniuersaliter dicunt, laicis super Ecclesijs, & personis Ecclesiasticis nullam esse potestatem tributã, vt habetur in dicto capit. *Ecclesia sanctæ Mariæ*, & capit. *bene quidem*, distinct. 96. cap. *cum laicis*, de rebus Eccles. non alienan. cum similibus. Præsertim in Concilio Lateran. sub Leone X. expressius sic dicitur: *Cum a iure tam diuino, quam humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit*, innouamus, &c. At potestas obligandi in conscientia per suas leges aliqua, & magna potestas est: ergo nec illa relicta est laicis Principibus in Ecclesiasticas personas. Secundo, quia si Rex possit sua lege directè, & ex vi suæ potestatis obligare clericos suis legibus, eadem ratione possit transgressores earum punire, quod nullus concedet. Sequela probatur, quia teste Arist. Potestas directã inefficax est sine coactiua, & ideo vel est vnã, & eadem, vt iurisp. actum comprehendens tanquam finem, & medium, vel moraliter non separantur. Et confirmatur, quia saltem possit legislator ciuilibus obligare iudicem Ecclesiasticum, vel clericũ suæ legis transgressorem puniat tali pœna eadem lege ciuili designata, quia hoc etiam potest reduci ad vim directiuam tanquam pertinens ad bonum commune ciuitatis, & pacem ciuium: cõsequens autem admittendum non est, vt infra dicam. Tercio est moralis, & practica ratio, quia Princeps, & iudices temporales valde astant, & extendunt iurisdictionem in clericos, & ideo si dicantur habere propriam, & veram iurisdictionem in clericos ad obligandos eos suis legibus, facillè illam extendent, vel ad coactionem aliquã transgressorum talium legum, vel ad plures leges, quàm statui clericorum conueniat. Ergo non est verisimile Ecclesiam reliquisse, seu permisisse laicis similem in clericos potestatem. Adde hæreticos, & schismaticos huius temporis in odium Pontificis, & status Ecclesiastici vehemèter defendere, & exaggerare hanc potestatem temporalis Principis in clericos, ideoq; vt omnem occasionem illis auferamus, longiusque ab eis discedamus, satis esse omnem Ecclesiasticarum personarum obligationem ad potestatem Ecclesiasticam reuocare.

Confirm.

13.
Verior mo-
do dicendi
Decius.

Est ergo tertia ratio, seu tertius modus explicandi originem huius obligationis, clericos obligari ad seruandas leges ciuiles, quia per canones approbantur, & quasi canonizantur quoad hunc effectum. Hanc rationem inuenio apertius explicatam in Decio dicto cap. *Ecclesia*, num. 27. quàm in cæteris. Ibi enim post rationes, quas contra communem opinionem obiecerat, subiungit, *Sed tamen ne vniuersalis machinatus materia alteret quod lex ciuili approbata videatur si fauorabilis sit, & canonibus non contradicat*. Quod probat ex iuribus in probatione assertiois, & communis sententiæ adductis, præsertim ex dicto c. 1. de noui oper. nuntiat. Vbi rectè expedit, ibi decidi casum ex dispositione legis ciuilibus, non per singularem, vel nouam approbationem, & extensionem legis, aliã (vt supra dicebam) non decideretur per eam casus præteritus, & ideo supponi in eo textu tales leges approbati a iure canonico, eo ipso quod non reprobantur, & de se vitales sunt, & conuenientes Ecclesiæ, aut clericis: vt ex alijs iuribus (ait) efficaciter colligi-

tur. Optimeq; declarat, hoc intelligendum esse de legibus in cõmuni loquentibus abstrahendo à clericis, & laicis: nam si in specie disponat circa res, vel personas Ecclesiasticas, satis reprobata sunt in dicto c. *Ecclesia*, cum similibus. Et ratio differentia est, quia quando disponunt in particulari circa Ecclesiasticas, præferunt, ac supponunt potestatem laicorum in illa, quod repugnat Ecclesiasticæ libertati. Quando verò in cõmuni loquuntur, tantum procedunt ex potestate gubernandi rempublicam in temporalibus, in quo libertas Ecclesiastica non offenditur. Et ideo si aliunde leges illæ fauorabiles sunt, Ecclesiastica potestas pro suis rebus, vel clericis illas acceptat, eo ipso, quod eas non reprobat. Denique addit, censeri fauorabiles tales leges, eo ipso, quod sunt vitales toti communitati, & non nocent clericis per se loquendo; imò decet, ab eis seruari, quomodo explicant etiam hunc fauorem Panorm. Sylu. Angel. & alij. Et hanc sententiam expressè, & in proprijs terminis sequuntur, & approbant hanc Decij doctrinam in eodem c. *Ecclesia*, Marcus Mantua. n. 23. & Pet. Greg. nu. 16. Tenet etiam Fortun. Garc. de vitim. sine. illat. 10. principali, nu. 157. & latius illat. 13. num. 223. Maranta disput. 8. num. 17. & 47. Rebuff. in Comm. ad conlit. Galli. tom. 1. in Procem. Gloss. 1. num. 62. qui addit limitationem, vt doctrina intelligatur de legibus ciuilibus iuris communis, non tamen de legibus particularium regnorum, quia illas non solet Papa approbare, cum earum noticiam nõ censetur habere, iuxta c. 1. de conf. in 6. Quod sequitur Valaf. de iure emphyt. p. 1. quaest. 20. num. 6. *item quæro*. Hoc tunc cum limitatione intelligendum arbitror, vt procedat quando lex regni est contraria iuri communi, tunc enim lex iuris communis censetur iure canonico approbata: at verò quando lex regni est solum vitraius commune, tunc etiam censetur approbata, non quidem absolute (vt sic dicam) & in particulari, sed in generali, & sub illa conditione, vt sit lex iusta, & toti communitati ciuium conueniens, & libertati, ac decentiæ clericorum nihil derogans, ad hanc enim approbationem non est necessaria talium legum notitia, vt per se patet. Et ita sentiunt etiam Thom. Zola Episcopus Benauenan. in Praxi Episcopor. verb. *pragmatica*. num. 3. *ad primum*, & Petr. Morlain in emporio iur. p. 1. tit. 1. num. 14.

Probaturq; hæc sententia sic explicata. Primò ex dicto capite. de noui oper. nuntiat. Nam licet in particulari casu loquatur, supponit tamen ius generale, vt supra illud induximus, & Decius etiam indicauit. Idemque probat optime dicto cap. *innotuit*, de arbit. vbi non solum causa canonica secundum leges deciditur, sed etiam prior sententia ab Ecclesiasticis iudicibus non secundum leges lata, nulla denunciatur: quod aperte supponit leges in eo casu obligare. Secundo idem probant antiquiora decreta, quæ generaliter loquuntur: vt cap. *de capitulis*, distinct. 10. vbi Leo Papa I V. ad Imperatorem scribit, effecturum, *Leo Papa*, vt constitutiones eius seruentur, *quantum valuerunt* (inquit) & *valerunt*. Et Nicol. Papa cap. 1. eiusdem distinct. *solùm dixit, lege Imperatorum non in omnib. Ecclesiasticis controversiis vtendum est*. Vbi non dixit, in nullis esse vtendum, sed non in omnibus. Quod in fine declarans, ait, *non quod Imperatorum leges, quibus sape Ecclesia vitatur, dicamus penitus reuendendas, sed quod eũ Evangelicis Apostolicis, atque canonicis decretis, quibus postponenda sunt, nullum posse inferre præiudicium asseramus*. Et in cap. *quoniam*, ait Gelaf. Pap. Pontifices vt legibus Imperatorum tantummodo pro cursu tẽporalium rerum, vtique vbi canones Ecclesiastici desunt. Neque obstat, quod hæc decreta de legibus Imperatorum, seu communis iuris ciuilibus loqui videantur. Tum quia interdum generaliter loquuntur de constitutionibus, seu legibus Principum, vt in cap. *constitutiones*, & c. *quis autem*, distinct. 10. & quoad hoc Reges Imperatoribus comparantur in d. c. *duo sunt*. Vnde leges vni-

Panorm.
Sylu.
Angel.
Mantua.
Fortun.
Rebuff.

Valaf.

Thom. Zola
Morla.

14.

Alia
notia.

Gelas. Pap.

ges vniuersales alicuius regni, tanquam ius commune ibi reputantur. Tum etiam quia naturalis ratio, & æquitas; ob quam Ecclesia vult, has leges à clericis seruari; eadem in legibus regnorum eadem conditiones habentibus locum habet. Tum præterea quia eadem consuetudo in his legibus reperitur, videntibus Ecclesiasticis Prælati. De qua Doctores allegati, qui in diuersis regnis scripserant, testificantur: est ergo sufficiens signum approbationis talium legum, saltem tacita. Sic ergo facile intelligitur, leges ciuiles nunquam obligare clericos virtute sua; sed quoties clerici ad eas obseruandas tenentur, virtute canonum, & rationis naturalis obligari. Atq; ita facile soluntur obiectiones, & conciliantur omnia. Nam quod ad primam rationem attinet, admittimus quidem illam decentiam, & conuenientiam in obseruatione talium legum tanquam fundamentum obligationis, quæ per consensum, & approbationem canonum consummatur, & ita facile satisfiit obiectionibus contra illam rationem. Et ex eodem principio respondetur ad ea, quæ in secunda ratione adducebantur. Negamus enim has leges obligare, quia exempti non sunt à iurisdictione ciuili quoad hanc partem, sed quia ius canonicum tales leges approbat, & dat illis eam vim obligandi; quæ conuenienti gubernationi politicae sufficit.

15. *Leges ciuiles in se quoad vim coactiuam clericos nunquam obligant.*
Secundo loco dicendum est de vi coactiuam talium legum. In quo vera, & certa resolutio est, has leges non comprehendere clericos quoad vim cogendi illos, nec quoad hoc per canones approbari, licet transgressores earum, à suis Prælati; & eorum arbitrio puniri possint propter talia delicta. Prior pars duo includit, vnum est auctores talium legum non posse cogere clericos ad illarum obseruationem; aliud est, non posse punire transgressores; & vnum sequitur manifestè ex alio, quia vtrumq; fundatur in potestate iurisdictionis coactiuam, quam non habent Principes, vel iudices laici in Ecclesiasticas personas. Quod est certissimum, quia personæ Ecclesiasticæ gaudent immunitate fori, maximè in criminalibus, quam immunitatem hic supponimus ex alio tractatu, & est per se nota in sacris Canonibus; atque etiam in iure Imperatorum & Regum Christianorum. Si autem ratione huius immunitatis iudicari non possunt clerici à Magistratibus laicis propter delicta contra legem naturalem, ita neque propter delicta contra leges humanas, quæcumq; illa sint, quia priuilegium fori absolutum est, & iura generaliter loquuntur, & est eadem ratio, & decencia status clericalis in omnibus. Et in hoc cernitur clara differentia inter vim directiuam, & coactiuam legis: nam in priori nulla est indecentia, in posteriori autem esset maxima.

16. *Alia differentia.*
Alia differentia esse potest, quia lex quoad vim directiuam fertur in ciues, vt tales sunt, & per se est necessaria ad commune bonum; & ideo quoad hunc effectum statim acceptatur per ius canonicum: coactio autem fit ciuibus, vt delinquentes sunt, ideo que non est per se ita necessaria, nec acceptatur per canones quoad clericos, neque id decebat, sed multò magis, vt suorum tantum Prælatorum coactioni subdatur. Item coactio non fit in communi, sicut fit dispositio legis, sed fit in particulari circa personas, & ideo non potest villo modo fieri à potestate laica circa clericum personam; nec per legem disponentem de illa in particulari obligari posset, vt dictum est: ergo multò minus per sententiam. Poterant verò hic moueri difficultates de clericis delinquentibus contra leges prohibentes deferre arma tali tempore, aut loco, aut talis generis, an possint clerici illis priuari per potestatem laicam. Item an custodes montium possint ab eis pœnam exigere. Sed hæc remitto in tractatum de immunit. & simpliciter respondeo negatiuè stando præcisè in ratione pœnæ. An verò sub aliis rationibus possit talis actio satis consueta, iustificari, ibi tractatum est.

Suarez de Legib.

17. *Hinc colligitur.*
Atque hinc obiter colligitur, quòd licet lex ciuilis obligans clericos quoad vim directiuam, interdum addat pœnam ipso iure incurrendam, nihilominus clericus transgressor legis, licet peccet; non tenetur in conscientia pœnam soluere; nisi per suum iudicem ad hoc cogatur, vt fieri potest modo statim declarando. Probat, quia licet pœna imponatur per ipsam legem, nihilominus pertinet ad vim coactiuam. Item illa lex prout fert pœnam continet sententiam eo ipso à legislatore latam contra delinquentem: sed nulla potestas laica potest per sententiam punire clericum propter aliquod delictum: ergo nec per legem. Dices, hoc esse verum de sententiâ, quæ per hominem, & ser-uato iuris ordine ferenda est: nam illa prærequirit coactionem per hominem inferendam: sed verò de sententiâ lata per legem, quæ processum, aut iuridicam cognitionem rause non requirit: sed tantum consumptionem delicti, quæ ipsi delinquenti in conscientia innotescat. Vnde sine propria coactione imponitur per obligationem in conscientia ad exequendam talem pœnam, si delictum fiat, vt infra tractando de lege pœnali videbimus. Respondetur de vtraq; sententiâ procedere rationem factam: tum quia vtraq; pertinet ad vim coactiuam, & quodammodo maior coactio fit per sententiam legum latam, quia secum affert executionem, & non datur locus defensionem; tum etiam, quia omnis sententiâ lata à nò iudice nulla est: illa verò fertur à non iudice respectu clerici. Quare licet legislator ciuilis possit imponere obligationem in conscientia quoad morum directionem communem omnibus ciuibus, non tamen quoad pœnarum inflictionem, quia hæc per alios competentes iudices imponi possunt.

18. *Obuiatur obiectionibus.*
Et ideo addidimus alteram partem assertionis, scil. posse Ecclesiasticas personas à suis Prælati puniri propter transgressiones talium legum: quæ facile probatur, quia illa transgressio est delictum contrarium bono communi: ergo potest per potestatem aliquam puniri, non per ciuilem: ergo per Ecclesiasticam. Item illa punitio est moraliter necessaria ad commune bonum: nam ad illud expedit, ne talia delicta maneat impunita: ergo per legitimum superiorem fieri potest. Dixi autem tunc esse imponendam pœnam arbitrio Prælati, vt insinuarem, licet per leges ciuiles sit pœna designata pro tali delicto, non teneri Prælatum Ecclesiasticum illam imponere clerico transgredienti legem. Ita notauit Couar. lib. Practicar. quæstion. cap. 33. in fine, & Salced. in Practic. crimin. cap. 66. & ratio est, quia lex illa quoad illam partem, quæ pœnam designat, iam pertinet ad vim coactiuam, & ideo non habet vim in Clericum. Et explicatur amplius, quia iudices Ecclesiastici non tenentur iudicare secundum leges ciuiles, sed secundum canones, & vbi illi desunt possunt suo arbitrio vt, accommodando pœnas canonicas, & non ciuiles: vnde quia canones non ponunt determinatam pœnam pro tali delicto, vt constat, arbitrio iudicis Ecclesiastici imponenda erit. Quinimo nonnulli Iuristæ dicunt, non posse tunc iudicem Ecclesiasticum imponere subdito pœnam legis ciuilis, ne videatur clericum iudicare more laicorum, aut iuxta laicorum iudicium, contra cap. 2. de iudic. Sed in hoc nulla est prohibitio, nec obligatio per se loquendo: nam potius est prudens consilium; & canonibus consentaneum, vt iudices Ecclesiastici imitentur leges iustas ciuiles, vbi canones desunt. Solum ergo id habebit locum, quando pœna esset corporalis, & non decens Ecclesiasticam personam, vel quando per accidens sequeretur scandalum, vel suspicio agendi contra Ecclesiasticam immunitatem.

19. *Obuiatur obiectionibus.*
Et iuxta hæc facile est respondere ad alteram partem rationis dubitandi, seu obiectionis positæ contra priorem assertionem. Negatur enim sequela quæ fit à vi directiuam ad coactiuam, vel è contrario, de quo plura dicemus capite sequenti. Negatur etiam, esse

R 2 impos-

*Dene possit a-
liquem tene-
ri præceptis
alicuius à
quo nequis
cogi per pa-
nam.*

impossibile aliquem teneri præceptis alicuius, à quo non possit cogi per penam, aut puniri, si inobediens sit. Nam licet utraque potestas necessaria sit ad efficaciam legis, non est tamen necessarium, ut semper utraque sit in eadem persona. Quamvis enim regulariter, & attento solo ordinario iure, ita sit, nihilominus propter commune bonum possunt interdum separari, & ita factum est in huiusmodi legibus. Nam legibus civilibus relicta est directio necessaria etiam quoad personas clericorum in his, quæ secundum communem rationem civium necessaria sunt ad commune bonum civitatis, & omnibus civibus communia sunt. Et nihilominus coactio necessaria etiã pro talibus legibus servandis, reservata est Ecclesiasticis iudicibus, propter honorem, & decentiam Ecclesiastici status, & maiora mala vitanda. Vnde ad magistratus civiles pertinebit implorare auxilium Prælatorum Ecclesiæ, ut cogant subditos suos iustas leges servare, quod ipsi pro sui muneris obligatione facere tenebuntur.

*20.
Quando fi-
ant leges ci-
viles tales,
ut obligent
Ecclesiasti-
cos.*

Interrogabit autem fortasse aliquis, quibus signis, aut regulis cognosci possit, quando leges civiles tales sint, ut Ecclesiasticas personas obligent ad sui observationem. De hac enim re multa scribunt Iurisperiti, & non tam generalem regulam tradunt, quam per varios casus discunt, ut videri potest in Bartolo, Panormit. & Felin. sed illud pene infinitum est, & præterea difficile est ex illis aliquid certum colligere. Quantum ergo ad nos spectat, videri potest utilis distinctio legum supra data: nam quædam respiciunt bonum publicum immediate & secundum se, aliæ bonum singulorum, ex quo tandem resultat commune bonum. De prioribus ergo legibus generaliter affirmari potest obligare clericos, quando materia earum commune est omnibus civibus, ut tales sunt, & est iusta, & honesta, & nihil continet contra decentiam, vel exceptionem Ecclesiastici status, sed potius illam fovet, etiam si interdum non iuuet ad utilitatem temporalem, quæ in tali casu considerabilis non est. Hoc patet exemplis, in lege taxante precium tritici, & similibus rerum, in lege prohibente extrahi à regno res necessarias reipublice, vel prohibente deferre arma noctu, & similibus. Et ratio est clara, quia commune bonum civitatis, ut tale est, maxime cadit sub obligationem, & omnibus alijs preferendum est. Vnde quia per has leges per se primo procuratur, & alioqui non sunt contra specialia iura, vel privilegia clericorum, ut supponitur; ideo in eis nulla est ratio exemptionis, sed omnia, quæ diximus in illis maxime locum habent.

*Comune
bonum ma-
xime cadit
sub obliga-
tione. Com-
nibus alijs
preferendum.*

21.

De cæteris verò legibus non est tam certa similis generalis regula: nam auctores citati varijs distinctionibus utuntur, & præcipue videntur requirere, ut tales leges redundent in commodum Ecclesiasticorum: nam si præiudicium afferant, non valebunt. Aliqui etiam postulant, ut leges versentur circa contractus laicorum saltem ex parte, id est, laici cum clerico, aut e converso; non verò si fiant inter ipsos clericos inter se. Mihi tamen videtur quoad priorem partem cavendum esse, ne lex directè, vel indirectè tendat ad imponendum onus clericis, vel privandum illos aliqua libertate, aut iure sibi concessio: nam tunc iam esset lex iniusta, & contra immunitatem Ecclesiasticam: si autem lex re vera sit iusta, & generalis, non est curandum de particularibus incommodis temporalibus, quæ sunt per accidens: nam tales leges interdum iuuant, interdum impediunt temporalia commoda, ut quod testamentum minus solemne non sit validum, sæpe erit contra voluntatem testatoris: sæpius verò est illi utile propter fraudes, quæ committi solent. Vnde merito à Panormitano, & alijs adnotatum est, non posse dici legem onerosam, quæ secundum varias occasiones, & facti accidentia potest esse utilis, vel damnosa, & in ea generalitate lata est, prout moraliter, & frequentius

*si lex sit ini-
sta, & gene-
ralis, non est
curandum
de incommodis
particulari-
bus.*

expedit bono communi, atque etiam singulorum ad evitandas fraudes, & lites; ergo quoties lex talis fuerit, & habuerit alias condiciones honestatis, & iustitiæ, ac vniuersalitati, obligabit clericos, non obstanti particulari temporali incommodo accidentaliter occurrente. Quoad alteram verò partem non existimo esse necessariam limitationem, si in cæteris iustitia legis servetur. Quia etiam clerici quando illo modo inter se contrahunt, non se gerunt ut clerici, sed ut ciues, & communi iure civili uti debent. Ut rectè explicatur in lege taxante triticum: nam licet clericus vendat clerico, servare debet legem, & idem credo esse in testamento, licet clericus instituat heredem clericum; debet enim testamentum esse solemne, ut valeat, seclusa speciali ratione piæ causæ, & sic de alijs.

Tandem interrogari potest, de quibus personis Ecclesiasticis intelligenda sit resolutio prædicta. In quo breviter dico, excipiendam in primis esse personam summi Pontificis, quæ iure diuino in omnibus, & per omnia exempta est à potestate civili, ut nunc suppono, vnde nullas leges civiles alterius principis servare tenetur, non solum quia nunc ipse est supremus in temporalibus in suis terris, sed etiam ex vi suæ dignitatis spiritualis, ut in dicto tractatu ostensum est. Vnde licet Pontifex versaretur in alieno regno, non teneretur leges civiles illius regni servare, quod existimo verum non solum in vi præcepti, & obedientiæ, ut probat ratio facta, sed etiam ex titulo servandi vniuersalitatem cum tali communitate, quia est persona adeò excellens, ut ex vi rationis non cogatur sese accommodare statutis, & legibus suorum inferiorum, ut in capite sequenti iterum dicemus. Deinde excipiendæ sunt Ecclesiæ, seu communitates Ecclesiasticæ, ac pia loca, quatenus aliquo speciali privilegio gaudent, ratione cuius dispositio legis non potest ad illa accommodari, ut est de institutione minus solemni, & similia. Nam tunc est peculiaris ratio exemptionis, & ita non procedunt omnia, quæ diximus. Idemque erit de quacunque persona in spirituali dignitate constituta, cui annexum sit simile privilegium: quod idem esset in persona, & dignitate laica, si talem dari contingat. Tunc autem sicut talis communitas, vel persona non obligatur lege civili ex vi præcepti, & obedientiæ, ita etiam nec propter considerationem vniuersalitatis tenetur illas servare, quia iusta exemptio tollit hanc obligationem, ut supra argumentando probatum est. In reliquis autem Ecclesiasticis personis doctrina generaliter procedit, non tantum in secularibus, sed etiam in religiosis, nec tantum in personis veris, sed etiam in fictis, id est, communitatibus contrahentibus, vel operantibus per modum vnius civis. Nam de omnibus est æqualis ratio, servando proportionem, & supponendo, quod observatio talis legis vnicuique iusta sit, & non repugnet decentiæ, & immunitati vniuersali cuiusque status.

*22.
A resolutio
ne prædicta
excipiuntur
Ecclesiæ, seu commu-
nitates ecclesi-
asticæ, & similia, quæ
speciali privilegio gaudent
exemptio: idemque
de personis
laicis, si talem dari
contingat, ut
simile privilegium.*

CAPVT XXXV.

Utrum legislator suis legibus obligetur.

DVplex potest esse legislator, scilicet, communitas aliqua, vel singularis persona vnius Principis, aut Prælati. Et quamvis respectu vtriusque possit quæstio locum habere cum proportionem, tamen potissimum versatur in posteriori sensu. Nam in priori certum est, legem latam à communitate obligare postea omnes personas illius communitatis, ut sumitur ex c. cum omnes, de consuet. Et ratio est, quia communitas est supra quascunque personas eius. Et hac ratione lex lata in capite generali v.g. obligat ipsum generalem, & sic de alijs. Si autem talis lex comparetur ad ipsum senatum, seu Capitulum, sic eadem est ratio de illo, & de quocunque Principe legem ferente.

*Legem laicam
à communitate obligant
omnes illius
communitatis
civis.*

Secu. II.